

BODAJK
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés
2. Bodajk város bemutatása
3. Örökségünk
4. Eltérő arculatot hordozó településrészek
 - Kialakult településrész
 - Üdülő településrész
 - Szőlőhegyi zártkerti településrész
 - Természeti értékek területe
5. Jó példák, ajánlások
6. Ábragyűjtemény
7. Felhasznált irodalom
8. Impresszum

BODAJK VÁROS BEMUTATÁSA

A környék a kőkortól kisebb megszakításokkal lakottnak tekinthető. Első írásos említése 1193-ból származik. Nevét valószínűleg a "Bodok" hegy – mai Vértes – után kaphatta. 1774 és 1886 között mezővárosi rangot viselt és a környék központja volt.

Bodajk a legrégebbi Mária-kegyhelyünk. A legenda szerint Szent István és családja is járt itt, ennek állít emléket a Magyar Szent Család bodajki zarándoklata című szoborkompozíció. A bodajki szentkút és a Szűzanya tiszteletére már István király idejében kápolnát emeltek, melynek helyére épült a római katolikus kegytemplom 1728–1742 között. A Mária napon megtartott búcsú több ezer zarándokot vonz.

A település a karsztforrások táplálta tava révén a XIX. században, mint fürdőhely is népszerűvé vált, felvirágoztatása Szekrényessy József nevéhez köthető. Bár a bányaművelés következtében a források elapadtak, a karsztvízszint emelkedése miatt új életre kelt a bodajki tó.

A település fölött magasodó dombon áll az 1736-ból származó barokk Kálvária, melytől keletre található az 1839-ben emelt klasszicista stílusú Hochburg-Lamberg kastély. Bodajk református temploma 1788-ban épült.

Peske Géza és Spányi Béla nemzetközi híró festőművészek lakhelyeit emléktábla jelzi, Dr. Cserhāti Károly orvos emléket szobor őrzi *(Lásd jobb oldali képen.)*

Műemlékei, gyönyörű tája sok turistát vonz, hiszen az Országos Kék-túra útvonala itt éri el a Bakony hegységet, a Gaja-patak vadregényes szurdok-völgyét.

ÖRÖKSÉGÜNK

A város területén előkerült leletek tanúsága szerint a római kori előtt újkőkori és bronzkori, majd avarkori települések is voltak itt. 1857-ben kunhalmok, 1923-ban római koporsó és épületmaradványok, 1950-ben újkőkori, római, avar és középkori lelőhelyek, végül 1960-ban bronzkori temető került feltárra. Az ásatásokon kőkorszakbeli cserépedény töredékek, bronzkori urna, római cserép és téglatöredékek, pénzek, avar cserép, csat, stb. kerültek elő. Bodajk tehát az utolsó magyar honfoglalást megelőző időkben is lakott hely volt. Az ekkor itt élő emberek megtalálták és ki tudták használni mindazon adottságokat, melyek a folyamatos életvitelt biztosították. A városháza előtt kiállított szarkofág a gazdag leletanyag egyike.

"A legősibb magyar búcsújáró hely, a fejér megyei bodajki templom kegyképének terjesztéséhez szívesen adom meg hozzájárulásomat. Nagyon kedves és Szent István emlékéhez méltó gondolat, hogy a Szent István jubileumra Mária-Országának hívei helyreállítsák a Szűzanya legrégebb Szent István és Szent Imre búcsújársával megszentelt kegyhelyet." - írta Shvoy Lajos székesfehérvári püspök 1937. március 20-i levelében, melyben engedélyezi a kegykép másolatának terjesztését.

Ez az irat is bizonyítja, hogy Bodajk ősi búcsújáró hely. Az Utasok könyve is azt írja, hogy Szent István többször kijárt a Kálváriára és a Szent kúthoz imádkozni. Természetesen nem a mostani kúthoz, hiszen ezt 1943 és 50 között építették ki a mostani formájára. A Római katolikus, volt kapucinus templom 1728-1742 között épült, barokk stílusban. Berendezése szintén barokk. Az épületegyüttes országos műemléki védelem alatt áll.

A kapucinus rendházzal egybeépült templom, keletelt, egyhajós épület, a homlokzat elé lépő, órapárkányos, gúlasisakos toronnyal, a hajónál keskenyebb, félköríves záródású szentélyel. Titulusa: Segítő Boldogasszony.

A nyugati, kőkeretes kapu felett falkép maradványok láthatók, felette, szintén kőkeretes ablak. A hajó nyugati homlokzatán, a toronytól balra és jobbra, félköríves fülkében Páduai Szent Antal és Sigmaringeni Szent Fidél szobra áll. A torony minden oldalán félköríves záródású ablak nyílik.

Terv a zárándokudvar korszerűsítéséről 1942-ből.
Készítette: Urbányi Vilmos

Együtt épült a templommal (1728-1742) a barokk kálvária és már 1736. június. 13-án elkészült a Golgota három főkeresztje, középen Krisztus korpusszal, mellette Mária és Evangelista Szent János szobra, valamint a kőkerítés is. Adakozásból és gróf Berényi György akkori földesúr támogatásával, aki pesti kőfaragóval készítette. Még ebben az évben elkezdik a párosával elhelyezett stációk felállítását is. A kerítésen egykor angyalszobrok álltak. 1737. aug. 19-én kezdték lerakni a hegy oldalában lévő kápolna alapjait. A szoborcsoport szintén országosan védett műemlék.

A egykori Hochburg-Lamberg kastély 1839-ben épült, klasszicista stílusban. Építtette Lamberg Ferenc Fülöp gróf. A kastély épületét az Országos Műemlék Felügyelőség 1964-ben helyreállította. Az épület országos műemléki védelem alatt áll, melyet szintén védett 6 holdas park vesz körül.

A kastély és a park magántulajdonban van, jelenleg nem látogatható.

A szintén országos műemléki védelem alatt álló, 1820 körül klasszicista stílusban épült városházát Bodajk Város Önkormányzata 2003. május-júniusában felújította.

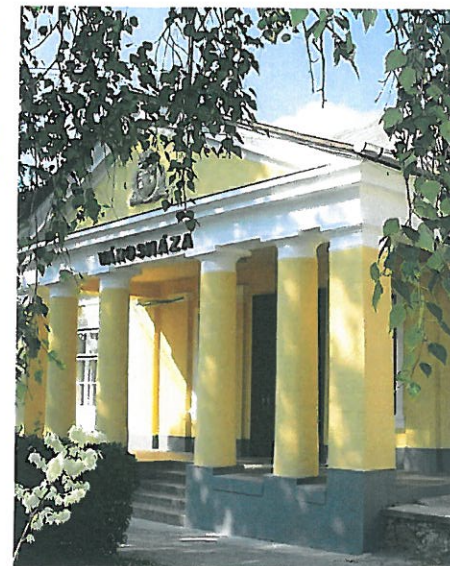
Utcavonalas beépítésben álló "L" alaprajzú, palával fedett nyeregtetős, alapincézetlen épület, utcai homlokzata előtt négy dór oszlopos portikusszal.

A település tava történelmi jelentőségű, mivel a krónikák szerint István király és fia, Imre herceg is jártak itt. Az 1800-as évek második felében a meder még nem volt kiépítve. Báró Miskei Imre volt az, aki fürdővé kezdte építeni, így vette fel mai formáját.

A tó vízének összetételéről az első szakvélemény 1765-ben született, amely megállapította, hogy a vízben nagy mennyiségben található az úgynevezett szappanföld, melynek köszönhetően a bodajki asszonyok szappan és tisztítószerek nélkül tudták habfőhőre mosni ruháikat. A tavat tápláló források vize magnéziumon szén-savon és szappanföldön kívül szikszót, vasat, lúgsót és még egyéb ásványi anyagokat is tartalmaz. A víz különleges tulajdonsága, hogy kiváló vegyi összetétele, csak felmelegítve hasznosul.

A tavat tápláló források vize különösen a reumatikus megbetegedésekben, fizikai és szellemi kimerültségben, különféle női betegségekből szenvedők számára hoz gyógyulást.

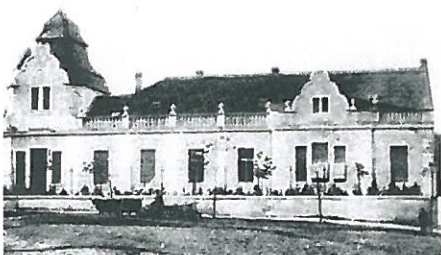
A tó üdülőhellyé váló fejlesztése a 19. században kezdődött el.

A bodajki református egyház története nagy valószínűséggel a székesfehérvári egyház megalakulásával egy időre tehető. Majd a törökidő idején a falu elnéptelenedett.

1726 évben egy templomocskát is építettek. 1728-ban paróchiális házat építettek konyhával. 1782-ben felépítették a mai templomot, toronnyal. 1791-ben az iskolát építették fel az "oskola mester" házával együtt. 1859-ben a paplakot készítették el. 1930-ban régi vágya teljesül a gyülekezetnek, orgonaépítésbe kezdtek. A templom tornyon lévő csillagot és gömböt 1965-ben helyezték fel.

1941-ben helyet kapott Bodajkon a falusi színjátszás és a népi hagyományok ápolása is. Megnyitott Bodajkon a KALÁSZ Népfőiskola (Katolikus Agrárfjúsági Leányegyesületek Szövetsége). Három hónapos tanfolyam volt ez falusi lányok részére.

Az október 1-én megtartott ünnepi megnyitón jelen volt a megyés püspök, a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Szolgálat, a Katolikus Nőegylet Szövetségének elnöke, a pannonthalmi perjel, valamint gróf Luczenbacher Rita. Ő mint a KALÁSZ országos vezetője, saját pénzen vásárolta meg a Marsovszky-villát, melyhez tartozott egy kápolna is. Az épületben ma a Hang-Szín-Tér Művészeti Szakközépiskola működik.

Bodajk további nevezetessége a Kesellő-hegy oldalában, az elhagyott kőbányában kialakított szoborpark. Az ide vezető út a templom előttről indul. A "hegy" legtetejéről pedig a környék egyik legszebb panorámája tárul a szemünk elé. Már csak emiatt is érdemes ide felkapaszkodni.

A Kesellő-hegyről egyedülálló panoráma nyílik a tájra. Bodajk várost történelmi múltja mellett a területéhez tartozó, csodálatosan szép, turisztikailag elismert, vadregényes Gajavölgy tette nevezetessé. Bodajkról a kék turistajelzésen – amely része az országos kéktúra útvonalának – (ma ismét visszakapta a Szent István Vándorlásai nevet) közelíthető meg a Gaja-patak völgye. A völgyben nincsenek vízesések, csak sellők, de már szinte folyócskává duzzad a Gaja.

A szurdokvölgyben erősen párás a levegő, amely a buján tenyésző növényzet létrejöttét segíti. Egy egy kanyarulatban kedvező napsütési helyzet alakul ki, ami szinte őserdei klímát teremt. A szurdok csendjében csodálatosan visszhangzik a kakukk kiáltása. Festői táj a Gaja-szurdok tornyosodó szikláival, mély szakadékaival, lágy szellőtől zúgó fenyőivel. A völgyben a Gaja-patak kanyarog, hol simán csendesen, hol pedig sziklás medrében átzúgva, hangos moraj közt siet tova. Gaja-szurdok felett, remek kilátást kínálva az arra járóknak áll a nemesacélból épült Károlyi-kilátó, melyet 2014-ben adták át a nagyközönségnek.

ELTÉRŐ ARCULATOT HORDOZÓ TELEPÜLÉSRÉSZEK

JELKULCS

Eltérő arculatú településrészek:

- Történelmi településmag
- Kialakult kertvárosi településrés.
- Átalakuló településrész
- Ipari, kereskedelmi gazdasági terület
- Üdülő terület
- Szőlőhegyi zártkertek övezete
- Természeti értékek területe

Egyéb jelölések:

- Természetes vízfelület
- Beépítésre nem szánt terület
- Közút hálózat
- Vasútvonal

Hagyományos településszerkezet

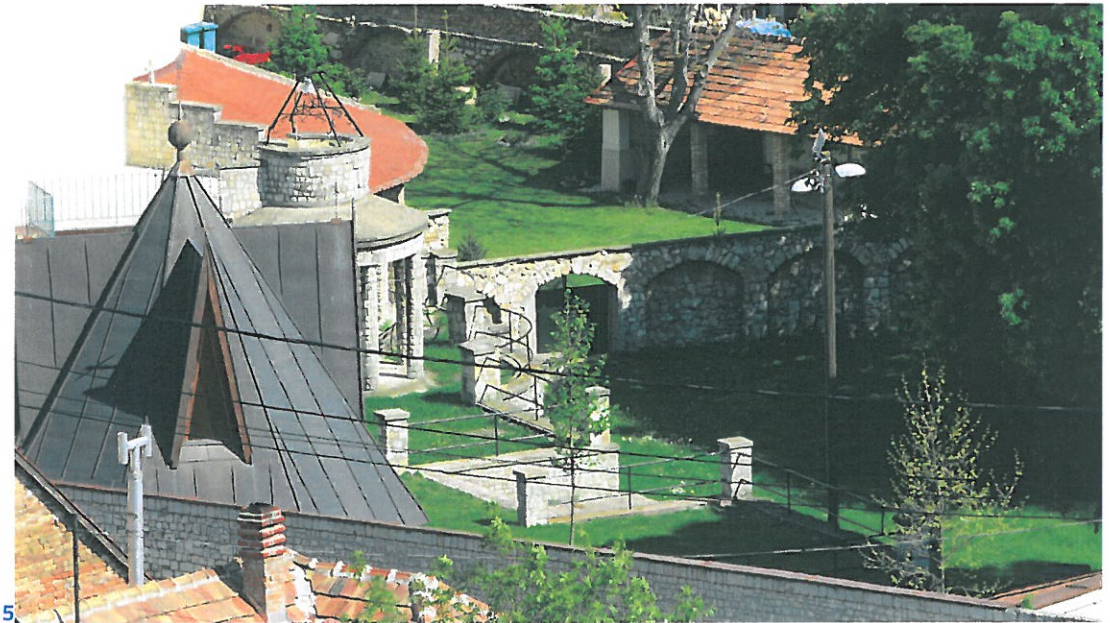
A tájegységre jellemző, hagyományos berendezkedés – a keskeny telkeken fésűs beépítés, általában északi oldalhatáron álló épületekkel. A belvárosi vegyes rendeltetésű területeken a hagyományos beépítési mód mellett megjelenik a szabadon álló, sőt a csoportházas beépítés is.

A bányász lakótelep karakterét a közel egy időben, típustervek alapján úszótelkeken megvalósult több szintes épületek adják. Jellemző a közterületek rendezettsége, a nagy kiterjedésű intenzíven gondozott zöldterületek.

A kialakult kertváros teszi ki Bodajk legnagyobb lakóterületét; egyedi telkeken oldalhatásos vagy az újabbak esetében szabadon álló házak nagy kertekkel képezik a város ezen hangulatos, magas életminőségű szövetét.

Történelmi településmag

Kialakult kertvárosias településrész

Átalakuló településrészek

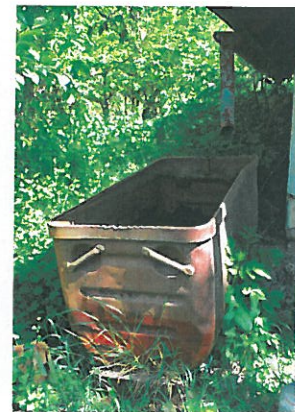
Ipari, kereskedelmi gazdasági területek

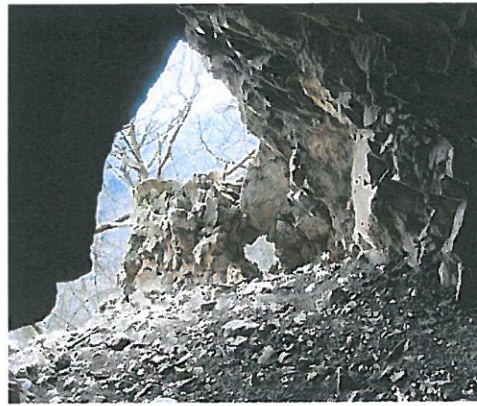
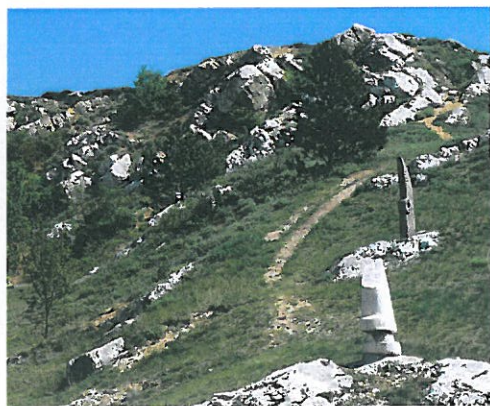
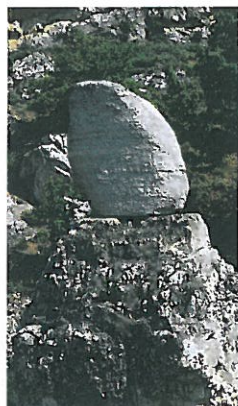
Üdülőterület

Szőlőhegyi zártkertek övezete

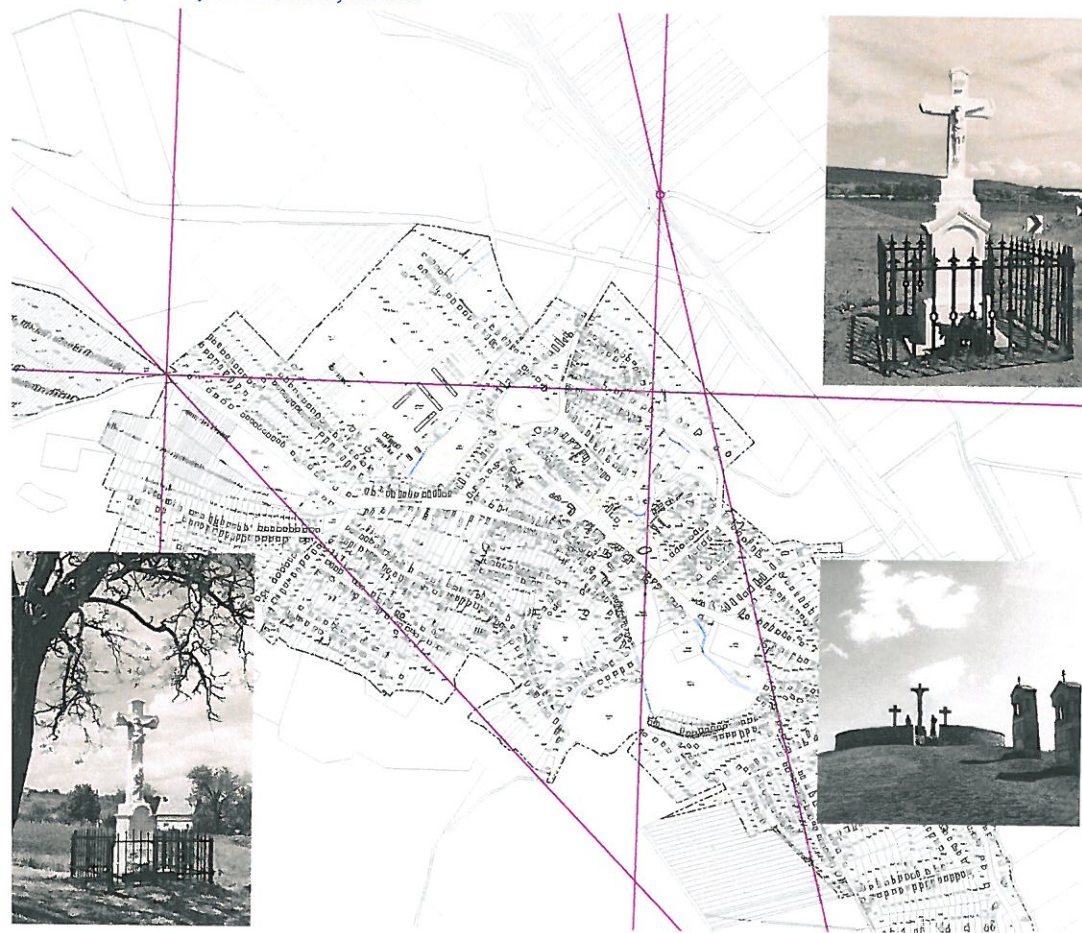

Természeti értékek területe

5 JÓ PÉLDÁK, AJÁNLÁSOK

Településkapuk - szakrális jelölések

Településkapuk - képzőművészeti jelölések

Szobrok, emlékművek

Anya gyermekével

A magyar Szent Család bodajki zarándoklata

1848-as emlékmű (Bukó lovas szobor)

A kő változatos használata

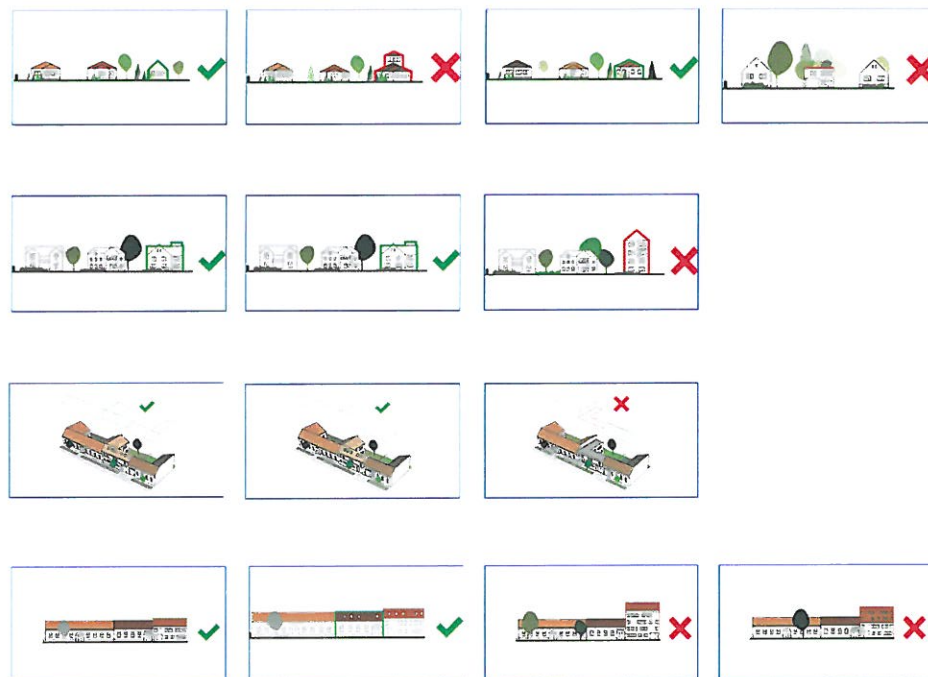
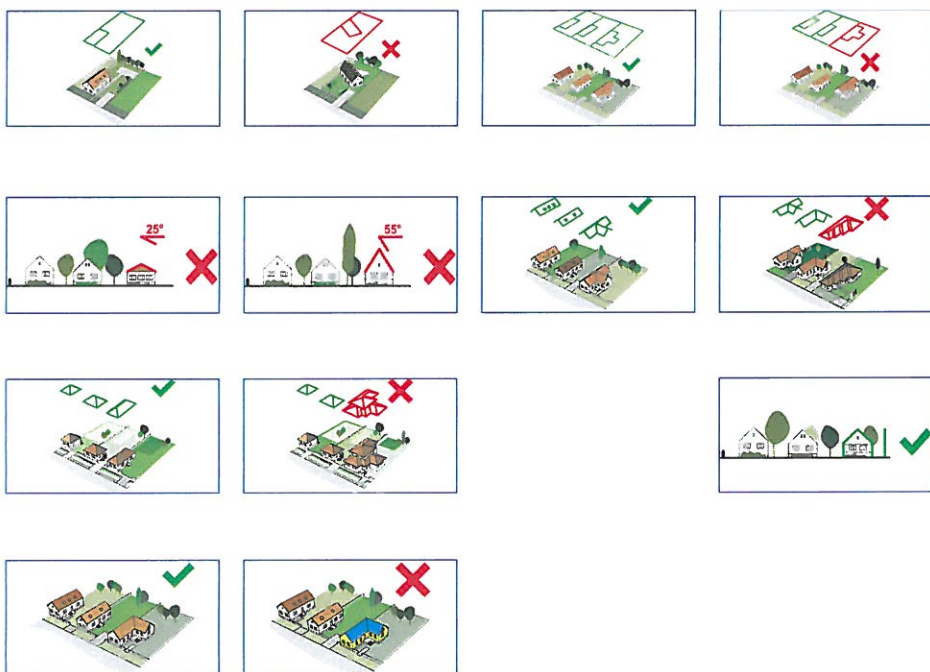

Földhátas pincék rendje

Ablak mint fény-lik és Kapu mint kapocs vagy kap-csolat

7 FELHASZNÁLT IRODALOM

Bodajk város településrendezési és településfejlesztési eszközei

<http://tak.lechnerkozpont.hu>

<http://tothgeza.hu>

<http://www.sulinet.hu>

<http://www.gajavolgy.hu>

<http://www.muemlekem.hu>

<http://www.minalunk.hu>

<http://google.com>

B IMPRESSZUM

Bodajk Város Önkormányzata

8053 Bodajk, Petőfi Sándor utca 60.

Wurczinger Lóránt polgármester

megbízásából készítette:

Altus Savaria Tervező Iroda Kft.

9700 Szombathely, Welther Károly utca 31.

www.altussavaria.hu

Tervezők:

Horváth Violetta

Kiss Gábor

Ráplai Pál

Sebrek Zsuzsanna

2017.

